

בבקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת הגיגה דף יט

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

הערה חשובה: המילים המודגשות הן תמצית העניינים וניתן לקרוא אותן בפני עצמן כסיכום מהיר.

דף יט

גל שנתלש מן הים ובו ארבעים סאה

מבואר במסכת מקוואות, שגל שנתלש מן הים ליבשה, ויש בו ארבעים סאה, כל זמן שהוא באויר אינו נידון כמקווה, ואין מטבילים בו, כי אין מטבילים באויר. אבל כשהגל מגיע ליבשה, הוא נידון כמקווה, ולכן אם נפל על אדם טמא או על כלים טמאים, הרי הם טהורים כמי שטבלו במקווה.

וכלים אין בהם דעת, ומאחר שלא הטבילים אדם, אלא הגל נפל עליהם, הרי הוטבלו בלא כוונה, ובכל זאת הם טהורים.

ומאחר שנשנו יחד אדם וכלים, יש ללמוד, שכמו כן האדם נטהר על ידי הגל שנפל עליו, אף על פי שלא נתכוון.

ומכאן ראיה לכך, שטהרת חולין טהרה היא אף בלא כוונה.

ודחו ראיה זו, ואמרו, שאפשר שאין הגל מטהר, לא אדם ולא כלים, אלא כשטבלו בו בכוונה, וכגון שהיה יושב ומצפה שיתלש הגל וייפול עליו או על כליו אבל בלא כוונה אינו מטהר.

ומכל מקום, אף באופן הזה, יש חידוש במה שהגל מטהר, שכן שני טעמים היה לנו לגזור על כך לומר שלא יטהר.

טעם א. היה מקום לומר, שהגל לא יטהר, שמא יבואו לטהר בחרדלית [וי"ג הרדלית] של מי גשמים, כלומר במי גשמים שזורמים מלמעלה למטה, ואלה אינם מטהרים אף אם יש בהם ארבעים סאה, כי אינם במקום אחד כמקווה.

טעם ב. היה מקום לומר, שהגל לא יטהר כלל, אף לא בראשים שלו הנוגעים בארץ, שמא יטבילו בכיפין שלו, שמעיקר הדין אינם מטהרים, כמו שנינו, מטבילים בראשים, כלומר בראשי הגל הנוגעים בארץ, ולא בכיפין, הם אמצעי הגלים העומדים באויר כמין כיפה, לפי שאין מטבילים באויר.

והחידוש הוא, שאין לחוש לחששות הללו, והגל מטהר בראשיו הנוגעים בארץ.

הכשר אוכלים לטומאה

הכלל הוא שאין אוכל מקבל טומאה גם אם נגעה בו טומאה, אלא אם כן הוכשר תחילה לקבל טומאה. והכשר טומאת אוכלים הוא על ידי שנגעו בהם אחד משבעת המשקים [י"ד שח"ט ד"ם = יין דם שמן חלב טל דבש מים], וזאת לאחר שכבר נתלשו האוכלים מהמחובר, וגם היתה נגיעת המשקים בהם לרצון הבעלים.

פשט ידים טמאות לאמת

המים ליטול פירות

במסכת מכשירין מבואר, שמי שהיו ידיו בחזקת סתם ידים, והכניס אותן לתוך אמת המים כדי להוציא משם פירות שנפלו לתוכה, בין אם נתכוון גם לכך שיודחו ידיו בהכנסתן למים, ובין אם נתכוון בהכנסת ידיו אך ורק להוצאת הפירות מהמים, ולא שיודחו ידיו, ידיו טהורות.

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת הגיגה דף יט

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

ומכאן יש ללמוד, שהנוטל ידיו לחולין, ידיו

טהורות גם בלא שנתכוון לכך.

ולענין הכשר הפירות שנפלו לאמת המים, מאחר שלא היה הדבר לרצונו, לא הוכשרו בכך, שאין המשקים מכשירים את האוכלים לקבל טומאה, אלא כשנפלו עליהם לרצון הבעלים.

ואם כשהכניס ידיו להוציא את הפירות, נתכוון בהכנסה זו שיודחו ידיו, עכשיו הוכשרו הפירות. כי מאחר שרצה להדיח ידיו במים, נתגלה שטוב לו בנפילת הפירות למים, שעל ידי זה הדיח את ידיו.

כוונה בטבילה

א. הטובל ומתכוון להיטהר בכך לחולין, טהר לחולין בלבד, ולא למעשר, ולדברי רב נחמן, הוא הדין אם לא נתכוון כלל, טהר לחולין ולא למעשר.

ב. הטובל ומתכוון להיטהר בכך למעשר שני, טהר לחולין ולמעשר שני, ולא לתרומה.

ג. הטובל ומתכוון להיטהר בכך לתרומה, טהר לחולין ולמעשר שני ולתרומה, ולא לקדשים.

ד. הטובל ומתכוון להיטהר בכך לקדשים, טהר לחולין ולמעשר שני ולתרומה ולקדשים, ולא למי חטאת.

ה. הטובל ומתכוון להיטהר בכך למי חטאת, טהר לחולין ולמעשר שני ולתרומה ולקדשים ולמי חטאת.

כוונה אחר הטבילה

נתבאר שהטהרה בטבילה תלויה בכוונת הטובל, ואינו טהור אלא למה שהתכוון להיטהר, וכן לדברים קלים יותר.

ואם נתכוון בטבילתו להיטהר לדבר מסוים, ויצא מהמים לגמרי, שוב לא יוכל לשנות את הדבר שנטהר לו.

אבל כל זמן שלא יצא מהמים לגמרי, כגון שרגלו אחת עודה במים, יוכל לשנות זאת, ולכוון שתטהר אותו הטבילה אף מדבר חמור יותר. [ובהמשך יתבאר בעזה"י אם הכל מודים לחילוק זה, או שהוא כדעת רבי יהודה בלבד].

ואם טבל סתם, ולא נתכוון בטבילה להיטהר לדבר מסוים, כל זמן שהוא לח מחמת הטבילה, מחזיק עצמו למה שירצה, אף על פי שכבר יצא מהמים לגמרי.

שנים שטבלו בזה אחר זה במקווה מדויק

כלל בידינו, שאין המקווה מטהר את הטמאים, אלא אם כן יש בו ארבעים סאה מים. ונחלקו חכמים, מה הדין כשהיה במקווה ארבעים סאה בדיוק, וירדו שנים וטבלו בו זה אחר זה.

לדעת תנא קמא, הראשון טהור, שטבל במקווה שלם, והשני טמא, שהרי כשעלה הראשון, העלה עמו מים, ואם כן השני טבל במקווה חסר.

ולדעת רבי יהודה, אם כשטבל השני, עדיין לא יצא הראשון מהמים לגמרי, כגון שהיו רגליו של ראשון נוגעות במים, כל המים שעל גופו נחשבות כמחוברות למי המקווה, דאמרינן גוד אחית, וגם השני טהור, שהוא נידון כמי שטבל במקווה שלם.

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת הגיגה דף יט

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

ואמר רבי פדת, שמה שנתבאר לעיל, שכל שלא יצא כולו מהמים, כגון שרגלו עדיין במים, נחשב כעודו במים, שיוכל להחזיק את הטבילה אף לדבר חמור יותר ממה שנתכוון תחילה, אין זה אלא כדעת רבי יהודה, האומר שכל זמן שמקצת ממנו במים, נחשבים כל המים שעליו כמחוברים למקווה, והרי הוא כבתוך המקווה.

ולשון ראשון אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוא, שלא נחלקו חכמים ורבי יהודה אלא במעלות דרבנן, כלומר באותם שהם טהורים מהתורה, ואינם צריכים טבילה אלא מדברי חכמים, כגון מי שהיה אונן או מחוסר כיפורים, שהצריכוהו חכמים טבילה לאכול בקדשים, באלו בלבד אמר רבי יהודה, שמועיל חיבור המים שעל גוף הראשון שרגלו במים, להחשיב את המקווה שלם לטבילת השני, וחכמים חולקים.

אבל טמאים גמורים מהתורה, הכל מודים בהם, שחיבור המים שעל גוף הראשון שרגלו במים, אינו מועיל להחשיב את המקווה שלם לטבילת השני.

ודברים אלו הם כדעת רבי פדת, שאמר, שגם לענין כוונת טבילה, שהיא מעלה דרבנן, רק רבי יהודה מחשיב את זה שרגלו במים, כמי שלא יצא ויכול לשנות את כוונתו הראשונה. אבל חכמים חולקים, ואומרים, שמאחר שיצא מקצתו, שוב אינו משנה את כוונתו הראשונה.

ולשון שני אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוא, שלא נחלקו חכמים ורבי יהודה אלא בטמאים גמורים מהתורה, ובאלו בלבד אמרו חכמים, שחיבור המים שעל גוף הראשון שרגלו במים, אינו מועיל להחשיב את המקווה שלם לטבילת השני, ורבי יהודה חולק.

אבל במעלות דרבנן, כלומר באותם שהם טהורים מהתורה, ואינם צריכים טבילה אלא מדברי חכמים, הכל מודים בהם, שמועיל חיבור המים שעל גוף הראשון שרגלו במים, להחשיב את המקווה שלם לטבילת השני.

ודברים אלו הם שלא כדעת רבי פדת, שהרי לפי דברים אלו, במעלות דרבנן מודים חכמים, שיש להחשיב את זה שרגלו במים, כמי שלא יצא מהמים, ואם כן הוא הדין לעניין כוונת הטבילה, כל זמן שרגלו של הטובל במים, יש להחשיבו כמי שלא יצא, ותועיל מחשבתו שתטהר הטבילה גם לדבר חמור יותר ממה שחשב תחילה.

הטבלת מחטים בראשו

של היוצא מהמקווה

נתבאר, שלדעת רבי יהודה, מי שטבל, ועלה מהמקווה, כל זמן שמקצתו במים, כל המים שעליו נחשבים כמחוברים למי המקווה, ומועילים להשלימו, וענין זה נקרא גוד אחית, כלומר משוך המים שעליו והורד אותם כאילו הם בתוך המקווה.

ומתחילה אמר רבי יוחנן, שכמו כן דעת רבי יהודה, שכשם שאנו אומרים גוד אחית, להחשיב את המים שעל גופו מחוברים למי המקווה שלמטה, כמו כן אנו אומרים גוד אסיק כלומר משוך המים שבמקווה והעלה אותם כאילו הם על גופו, ומחשבים את מי המקווה מחוברים למים שעל גופו, והמטביל מחטים במי המקווה שבראשו, עלתה להם טבילה, כמי שטבלו במקווה עצמו.

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת הגיגה דף יט

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

ומסקנת הגמרא, שרק לדעת רבי מאיר אומרים גם גוד אחית וגם גוד אסיק, אבל לדעת רבי יהודה, אומרים גוד אחית, ואין אומרים גוד אסיק.

שלוש גממיות בנחל

הר משופע שיש בו שלוש גומות זו תחת זו, בעליונה עשרים סאה מים, ובתחתונה עשרים סאה מים, ובאמצעית ארבעים סאה מים, וחרדלית, כלומר זרימת מים בין כולם, ומחברת את המים שבכל שלוש הגומות.

מודים רבי יהודה ורבי מאיר, שמטבילים באמצעית, שהרי יש בה ארבעים סאה.

וכמו כן מודים הם, שמטבילים בתחתונה, שיש בה עשרים סאה, כי החרדלית מחברת את האמצעית לתחתונה, ואומרים גוד אחית, כלומר משוך מי האמצעית למטה, כאילו הם בתחתונה, ונמצא שגם התחתונה נחשבת כיש בה ארבעים סאה.

ורבי יוחנן היה סבור, שכמו כן הכל מודים, שמטבילים גם בעליונה, שיש בה עשרים סאה, כי החרדלית מחברת את האמצעית לעליונה, ואומרים גוד אסיק כלומר משוך מי האמצעית למעלה, כאילו הם בעליונה, ונמצא שגם העליונה נחשבת כיש בה ארבעים סאה.

אולם מצינו ברייתא, בה מבואר, שזו דעת רבי מאיר בלבד, אבל רבי יהודה חולק עליו, ואומר, שאין אומרים גוד אסיק להחשיב את מי האמצעית כאילו עולים לעליונה, ולפיכך אין מטבילים בעליונה.

בגדי הקל מטמאים את החמור ממנו

מדרסו של הזב, כגון מה שישב עליו הזב או מה ששכב עליו הזב, אב הטומאה הוא, ומטמא אדם וכלים. וחכמים אמרו, שבגדים של קל שאינו נזהר כל כך בטומאה, הרי הם אצל החמור ממנו, שנזהר יותר ממנו מטומאה, בחזקת טמאים טומאת מדרס.

א. בגדי עם הארץ שאינו נזהר מטומאה כלל, נחשבים הם כטמאים טומאת מדרס לפרושים, הם הנזהרים לאכול אפילו חולין שלהם בטהרה.

ב. בגדי פרושים, נחשבים הם כטמאים טומאת מדרס לאותם שאוכלים מעשר שני, שעליהם להזהר מטומאה מהתורה.

ג. בגדי אוכלי מעשר שני, נחשבים הם כטמאים טומאת מדרס לכהנים האוכלים תרומה, שעליהם להיזהר מטומאה עוד יותר שהרי תרומה נטמאת אפילו משני לטומאה.

שתי המעלות האחרונות הן כדעת חכמים. ורבי מאיר חולק, ואומר שמעשר שני הרי הוא כחולין, ובגדי פרושים טהורים למעשר שני, ואינם מדרס אלא לאוכלי תרומה.

ד. בגדי אוכלי תרומה, נחשבים הם כטמאים טומאת מדרס לאוכלים קדשים, שעליהם להיזהר מטומאה עוד יותר שהרי קדשים נטמאים אפילו משלישי לטומאה.

וכן אמרו, יוסף בן יועזר היה חסיד שבכהונה, והיתה מטפחתו מדרס לקודש.

ה. בגדי אוכלי קדשים, נחשבים הם כטמאים טומאת מדרס לאותם המתעסקים במי חטאת.

וכן אמרו, יוחנן בן גודגדא היה אוכל על טהרת הקודש כל ימיו, והיתה מטפחתו מדרס לחטאת.